

Januariinventeringen 2001

Mattias Rudenvall

Årets upplaga av Januariinventeringen var den 17:e i sin ordning och totalt noterades 80 arter.

Fem nya arter noterades, nämligen prutgås, blåsand, kricka, stjärtand och dubbeltrast. Dessutom gjordes andrafynd av sothöna, järnsparv, svarthätta och skägges. Flera observationer av tallbit gjordes och även råka uppräddes ovanligt talrikt med flera ex på ett antal lokaler.

Av invasionsfågla märkes grön- och gräsiska som var relativt vanliga, medan t.ex. korsnäbbarna, så när som på en observation, saknades helt! Sidsvensarna och trastarna var sparsamma, men flockar med hundratals individer förekom ändå av björktrast.

Resultat

Flest arter skrapade Andreas Sandberg ihop och nådde det nya rekordet om 76 arter! De fyra arter som saknades på hans lista var knölsvan, järpe, mindre- och tretåig hackspett.

21 stycken rapporter kom in av följande personer: Sören Adolfsson, Marianne Andersson, Mats Andersson, Bosse Dahlström, Inga-Britt Ericsson, Sven-Olof Eriksson, Ulf Granstedt, Jan & Gun Gryth, Gunnar Gustavsson, Tomas Haraldsson, Erik "Plur" Jansson, Hasse Jansson, Jan-Ove Jönsson, Jan-Erik Malmstigen, Kjell Mattsson, Jan Myhlback, Tommy Oscarsson, Mattias Rudenvall, Andreas Sandberg, Lennart Uske, Ulla Wallin och Per Zetterlund.

THN) och 4-10 ex Björkasjön 7-8.1 (ASG m.fl.).

Andra observationer var 25 ex mot S Rabostan 1.1 (THN), 35+16 ex mot S Hagaberg 1.1 (BDM), 3 ex St. Lindesjön 21.1 (MAN), 4 ex S. Norrby 28.1 (HJN) och 2 ex Sörbysjön 31.1 (MRL).

Knölsvan

Fyra ad mot V Västvalla 9.1 (THN) och 3 ad + 3 ungfåglar Sjömosjön 9.1 (SOE).

Grågås

1 ex Sjömosjön 1- 10.1 (BDM, SOE m.fl.)

Prutgås

En 2k Sjömosjön 1-9.1 (SOE m.fl.). Första januari fyndet! Fågeln upptäcktes i slutet av december.

Kanadagås

Vid Sjömosjön-Nederby sågs 400 ex 1.1 samt 100 ex 3.1 (JEM) och därefter 6-46 ex månaden ut. Dessutom 1 ex St. Lindesjön 6.1 (MAN), vid Sköldberga 4 ex 7.1 och 13.1 (THN m.fl.) samt 1 ex 29.1 (JEM), 4 ex Rynninge och 3 ex Västvalla 18.1 (JEM) samt 13 ex Rynninge 26.1 (ASG).

Kricka

En hona Sjömosjön 26.1 (ASG). Första januari fyndet!

Blåsand

En 2k hona Sjömosjön 1.1 (THN, JEM m.fl.), 1 hona Finnäkerssjön/Sköldberga 8.1 (THN, mfl), en hona Nedre Dammen, Frövfors 13.1 (MAN) och Frövfors 15.1 (JEM). Dessa är de första januari fynden!

Stjärtand

En hona Storbron/Frötuna 28.1 (ASG) samt Sjömosjön samma dag (ASG, UWN, IBE). Första januari fyndet och det andra vinterfyndet!

Gräsänd

25-40 ex stationära södra Råsvalen hela månaden (UGT), 100-tal Bottenån, Lindesberg hela månaden (TON, MRL m.fl.). Stora flockar även i södra kommundelen, med som mest 282 ex Storbron 14.1 (UWN, IBE) och 200 ex Sjömosjön 14.1 (UWN, IBE)

Vigg

Sedd vid Sjömosjön med 8 ex 1.1, 1-3 ex 4-10.1 samt 5 ex 16.1 och 21.1 (SOE, ASG m.fl.)

Storskrake

Enstaka ex sågs vid Sjömosjön-Storbron under hela månaden, som mest 8 ex den 20.1. Även vid Oppboga, Rynninge och Storströmmen sågs enstaka ex. Dessutom 2-4 ex tillfälligt i Dalkarshytteån, Lindesberg, 3 ex Vaselhyttan 27.1 (MEA) samt 4 ex Hinsebergsbron 28.1 (UWN)

Salskrake

1 ex Sjömosjön 14.1, 16.1 och 25.1 (UWN, IBE m.fl.)

Havsörn

1 ex Rynningefors 1.1 (UWN, IBE), 1 ad Nederby 4.1 (THN), 1 2k Storbron 6.1 (TON, UWN m.fl.) och samma ex Sjömosjön samma dag (THN, MRL m.fl.), 1 ad Sjömo 9-10.1 (SOE), 1 ad mot V Morskogsjön 11.1 (MHA), 1 ad Sjömosjön 21.1 (SOE) samt 1 ad Ringaby kraftstation 26.1 (ASG).

- Kungsjörn
En 2-3k Nederby och Sjömosjön 1.1 (UWN, ASG m.fl.), en subad Sjömosjön 20.1 (BLG) och en ad mot N Sjömosjön 30.1 (ASG, SOE)
- Fjällvråk
2 ex i Sjömo-Nederby-området under hela månaden (TON, MRL, JEM m.fl.), 1 ex Rya 4.1 (JEM), 20.1 och 26.1 (TON), 1 ex Vibyn, Frövi 8.1 (KMN), 1 ex Kyrkgårderna, Fellingsbro 29.1 (AFL) samt 31.1 (MRL) och 1 ex mellan Fellingsbro och Frövi 31.1 (MRL)
- Ormvråk
2 ex stationära i Sjömo-Nederby-området hela månaden (flera obsar). Dessutom obsar vid Rymnings-Fänninge, Berga/Fellingsbro, Mon/Finnäkerssjön, Rya, Gillberga och Kyrkgårderna, Fellingsbro.
- Järpe
1 ex Fänsbodaskogen 19.1 (SOE) och 1 ex Sjömovägen, Käglan 27.1 (SOE).
- Sothöna
1 ex Sjömosjön 30.1 (SOE, ASG) och 31.1 (MRL, JEM). Andra januarifyndet.
- Gråtrut
Fyra ungfåglar mot V Sjömosjön 1.1 (THN, ASG), 5 ex Måletippen 6.1 (MAN) och 11 ex samma lokal 7.1 (ASG m.fl.), 4 ex Lindesjön 8.1 (ASG m.fl.) och samma dag 3 ex Råsvalen (ASG m.fl.).
- Gråspett
1 ex Krutbruket Resta 12.1 (TON). Har setts under perioden 7-15.1 (gm TON). Dessutom en hane på talg Björkhaga/Fanthyttan 9.1 (THN) samt kvar 12.1 (ASG). Har setts under hela vintern (gm THN).
- Kungsfiskare
1 ex Ringaby kraftstation 1.1 (ASG, THN).
- Strömstare
1 ex Gusselby kvarn 3.1 (THN), 1 ex Fänningeforsar, Sverkestaån 6.1
- Sparvuggla
1 ex Hagaberg 6.1 (THN, MRL m.fl.), 1 ex Liaskogen 19.1 (ASG, LNJ), 1 ex N Gammelbo 27.1 (ASG, LNJ) samt 1 ex hörd S. Norrby 28.1 (HJN).
- Kattuggla
En funnen död Granstigen/Frövi 1.1 (gm KMN), 1 rop Österhammar 3.1, 14.1 och 22.1 (AFL), 1 rop Kaninholmen, Frövi 12.1 (UWN), 1 rop Björka, O Frövi 20.1 (JEM), 1 rop Tallbacksgatan 20.1 (ASG), 1 rop Lindesberg 20.1 (gm TON) och 1 ex Pärönburen, Österhammar 22.1 (JEM).
- Hornuggla
1 ex Hälla/Västvala 21.1 (ASG, LNJ).
- Päruggla
Tre ropande Svartjärnsvägen samt en ropande Valsjöheden 20.1 (ASG, LNJ), en ropande Resta 27.1 (gm TON).
- Mindre hackspett
1 ex Måletippen 6.1 (MAN) och 1 ex Stripa 11.1 (BCN).
- Tretåg hackspett
En hona Holmsjön, Kindla 12.1 (JKG).
- Gråspett
En hona på talg Resta 7.1 (gm TON) samt kvar 12.1 och 15.1 (TON), 1 hane vid fågelbord Björkhagen, Fanthyttan 9.1 (THN). Har enl. uppgift setts under hela vintern (gm THN).
- Kungsfiskare
1 ex Ringaby kraftstation 1.1 (ASG, THN).
- Strömstare
1 ex Gusselby kvarn 3.1 (THN), 1 ex Fänningeforsar, Sverkestaån 6.1
- Dubbeltrast
1 ex S. Norrby 1.1 (HJN), 1 ex Måletippen 6.1 (KMN), 1 ex Frövfors 12.1 (MAN), 1 ex Sjömosjön 26.1 (ASG). Vinterfynd nr. 2-5!
- Svarthätta
En hane Skolgatan 6-13.1 (SOE, JEM m.fl.). Andra januarifyndet.
- Stare
2 ex Gusselby 5.1 (JKG), 1 ex Måletippen 7.1 (THN) och 1 ex Sjömosjön 31.1 (MRL, JEM).
- Bofink
Enstaka ex sedda i både Frövi och Lindesberg, bl.a. 3 hantar och 2 honor Hagabergsliden, Lbg 8.1 (JEM m.fl.). Andra obsar var 1 ex Karlslund, Ulleråter 6.1 (BDM), 1 hane L. Hagavägen 1.1 (SÖN), 2 ex Vasselhyttan 27.1 (MEA),
- Bergfink
En hona Vasselhyttan 3.1 (THN), 2 hantar Källbäcken/Gusselby 8.1 (THN m.fl.), 1 hane L. Hagavägen 1.1 (SÖN), 3 ex Lövsstagan, Frövi 20.1 (UWN, IBE) och 1 ex Kyrkvägen 28.1 (UWN)
- Stenknäck
Enstaka ex sedda i Frövi och Lindesberg, bl.a. 3 ex Tomtebogatan, Frövi 13.1 (IBE), 4 ex Kyrkvägen 28.1 (UWN) 8 ex Skolgatan 7.1 (THN) samt 2 ex Lindesberg 6.1 (KMN). Även sedd i Vanneboda 1.1 (JEM).
- Grönsiska
Rätt vanlig under hela månaden och flockar på 100-talet fåglar sågs på flera lokaler. Som mest 500 ex pumphuset, Frövi 29.1 (KMN).
- (BDM), 1 ex Krutbruket, Resta 6.1 (TON), sedd vid två tillfällen vid Övre Dammen, Frövfors under månaden (MAN), 1-2 ex Kvamforsen, Storå 9.1 och 15.1 (JGH) samt 1 ex Oppboga 14.1 (IBE).
- Sidensvans
Ingen riktig invasion denna vinter. Sågs tillfälligt under månaden, utan några större flockar. Bl.a. sågs 20 ex Hagaberg 6.1 (JEM).
- Skäggsnes
Hörd Hagaberg 1.1 (JEM, BDM) samt 2 ex samma lokal 4.1 (THN, ASG).
- Gärdsmyg
1-2 ex Hagaberg hela månaden (JEM, ASG m.fl.), Dessutom 1 ex Hinsebergsbron, Frövi 2.1 och 6.1 (JEM), 1 ex Bohrsån, Vedevåg 9.1 (THN), 1 ex Liaskogen 15.1 (JEM), 1 ex Fänsbodasjön 21.1 (SOE) samt 1 ex Koltorp/Frövi 28.1 (KMN).
- Rödake
1-2 ex fanns vid Hagaberg hela månaden till den 23.1 (JEM m.fl.), 1 sj Hedvägen, Frövi 4.1-26.1 (LSG), 1 ex Villagatan, Frövi 14.1 (KMN).
- Järnsparv
1 ex Hagabergsliden 1-7.1 (MAN, PZD m.fl.).
- Koltrast
Enstaka övervintrare sågs på flera lokaler, framför allt i södra kommundelen.
- Björktrast
Tillfällig under månaden. Större flock var 150 ex Sjömosjön 8.1 (SOE).

Gråska

Uppträdde inte lika talrik som grönsiskan, men mindre flockar sågs här och var under hela månaden. Större flockar om 100 ex sågs vid Fanthyttan, Sjömosjön och Hagaberg, samt hela 500 ex N Gammelbo 27.1 (ASG, LJN)

Korsnäbb sp.

Två obestämda korsnäbbar sågs vid Fornaboda 21.1 (JMK). Enda obsen av korsnäbb under hela månaden!

Snöskicka

En ad Sjömosjön 26.1 (ASG) samt två ad Resta 27.1 (ASG, LJN).

Steglits

11 ex Banvägen, Lindsberg 2.1 (MEA), 1 ex Östermalm, Lindsberg 4.1 (MRL), 15 ex Sällingegårderna 31.1 (MRL), 7 ex Fellingsbro 28.1 (BLG m.fl.)

Vinterhämpling

2 ex S. Gården, Nederby 4.1 (ASG, THN)

Tallbit

4 ex Församlingshemmet, Frövi 1.1 (JEM.), en hane Hagemås 1.1 (MHA), 7 ex Albacksån/Gusselby 8.1 (THN, ASG), 3 ex Meritor, Lindsberg 3.1 och 7 ex samma lokal 18.1 (MEA), 3 ex Mariedal någon gång under månaden (PLU), 4 ex Frövi 16.1 (BSG) samt 7 ex 21.1 (ASG m.fl.), 10 ex Församlingshemmet, Frövi 23.1 (SIA) och 2 ex Fänsbodaskogen 29.1 (SOE).

Varfågel

1-2 ex Sjömo-Nederby-området hela månaden (THN, MRL m.fl.). Dessutom 1 ex församlingshemmet, Lindsberg 25.1 (UGT), 1 ex Lia 15.1 (KMN) samt 21.1 (ASG, LJN), 1 ex Frövifors 20.1

(ASG, LJN), 1 ex Arbogavägen 20.1 (UWN, IBE), 1 ex Våringen 13.1 (PZD), 1 ex Rynningefors och 1 ex Rynninge 26.1 (ASG), samt 1 ex Fänninge 29.1 (JEM).

Råka

I Måle-området sågs 1-4 ex under perioden 1-7.1 (4 ex 7.1 (THN m.fl.)), 1 ex Björkasjön 7.1 (THN m.fl.), 1 ex Oppågå 10.1 (JEM), 1 ex Sällingegårderna 13.1 (JEM) samt samma ex (?) Österhammarssjön 13.1 (AFL), 1 ex Östermalm, Lindsberg 13.1, 1-2 ex samma lokal 14.1 (MRL) och 2 ex dagen efter (UGT). Till sist 1 ex Högstaboda 30.1 (MAN).

Signaturer

Sven-Ivar Andersson (SIA), Sören Adolfsson (SÖN), Marianne Andersson (MEA), Mats Andersson (MAN), Lisbeth Billgren (LBN), Bosse Dahlström (BDM), Inga-Britt Ericsson (IBE), Sven-Olof Eriksson (SOE), Anders Forsell (AFL), Ulf Granstedt (UGT), Jan & Gun Gryth (JGH), Gunnar Gustavsson (GGN), Mikael Hake (MHA), Tomas Haraldsson (THN), Linnea Jakobsson (LJN), Erik "Plur" Jansson (PLU), Hasse Jansson (HJN), Jan-Olov Jönsson (JOJ), Jonas Kling (JKG), Björn Lindberg (BLG), Jan-Erik Malmstigen (JEM), Kjell Mattsson (KMN), Jan Myhlback (JMK), Tommy Oscarsson (TON), Mattias Rudenvall (MRL), Andreas Sandberg (ASG), Birgitta Sandberg (BSG), Lennart Sandberg (LSG), Lennart Uske (LU), Ulla Wallin (UWN), Per Zetterlund (PZD)

Göktyta (*Jynx torquilla*)

Tommy Oscarsson

Göktytan tillhör hackspettarna, men är på fler än ett sätt avvikande dessa. Den har en dräkt som påminner om nattskärans grå-brun-spräckliga och är väl kamouflerad bland blad och grenar. Den är slö i sina rörelser och vid fara roterar den med huvudet som en ödla mot sin angripare. Den klättrar inte som hackspettarna med hjälp av stjärten utan mer upprätt som en tätting. Den sitter ofta på tvärens på en vågrät gren mejslande mer än hackande i barken med den relativt korta näbben. Trivs även utmärkt på marken där den hoppar runt likt en trast med uppåtriktad stjärt. Vid en hastig blick kan den påminna om en stor sångare kanske främst unga höksångare. Den har en snabb och grund bågformig flykt och glider långa stycken med hopdragna vingar påminner även här mer om en större tätting än en hackspett.

I England kallas göktytan wryneck, i Tyskland wendelhals. Hos oss kallades den förr vid olika namn bl.a. gökdräng, gökpiga, ploggök, sätta och säfalk. En gammal uppfattning var att den vid såningstid ivrigt ropade fågelin inväntade göken för att sedan tjäna denne som dräng eller piga. Göktytan troddes mata sin större anförvant, för göken själv kunde ju inte få tid till att skaffa föda då den ständigt gol. Efter äggläggningen ansågs dessutom göken förvandla sig till "spännare" ett namn för sparvhök och enligt sägnen blev den lille trojännaren hökens första byte. Idag vet vi i varje fall att det där med förvand-

lingen från gök till sparvhök inte stämmer. Något som stämmer bättre är att den anländer i slutet av april till början av maj oftast ett par veckor före göken och uppmärksamast oftast genom sitt ihållande tytande. Kan främst förväxlas med den mindre hackspettens late. Häckar i löv- eller lövblandad skog, i parker och trädgårdar. Häckningsvanorna är lite parasitiska, men inte alls som hos göken. Göktytan bebod uteslutande trädhåll och holkar och är hålet redan upptaget så kan den riva ut både bomaterial, ägg och ungar. Läger 7-10 vita ägg. Födan består främst av myror och myrpuddor. Åter sällan annat än myror, men kan undantagsvis ta även sniglar. Föräldrarna matar ungarna med samma föda.

Den häckar över hela Sverige men i fjällvärlden är den mer sällsynt. Både honan och hannen avlöser varandra under ruvningen som pågår 13-14 dygn. Flyttar i sep-okt till tropiska Afrika, till skillnad från de övriga tio hackspettarterna som till huvudsak är stamtfåglar. Göktytan har börjat bli mer ovanlig här och de fynd som görs är oftast på samma ställe år från år. Gamla murkna träd och träd med hål i är en av orsakerna till att den har minskat.

Litteratur

Jonsson.L., 1992 *Fåglar i Europa med Nordafrika och mellanöstern.*
Bergström.M.-Å., Lundevall.C-F., 1988 *Våra vanligaste fåglar.*
Mullarney.K., Svensson.L., Zetterström.D, Grant.P., 1999 *Fågelguiden.*